

Novi državni proračun

Z zadnjim julijem so prenehale dvanajstine za prvo štirimesečje državnega proračuna za proračunsko leto 1940/41, ki sega od 1. aprila 1940 do 31. marca 1941. S 1. avgustom so stopile v veljavo dvanajstine za ostali dve štirimesečji, torej do konca marca 1941. Ker radi izrednih razmer, ki vladajo v sedanjem vojnem času na svetu, narodna skupščina ne more delovati, je vlada sama, z zakonskim ukrepom na osnovi § 116. ustave uveljavila kakor prejšnje tako tudi sedanje dvanajstine.

Državni proračun povečan

To povečanje je nujna posledica vojne v Evropi, ki je v polnem razmahu. Vojna je naložila velika bremena vsem evropskim državam, ne samo neposredno v vojni udeležnim velesilam, marveč tudi nevtralnimi državam. Radi tega so bili potrebni izredni finančni ukrepi, ki so bili izdani v Nemčiji, Angliji, Franciji, Belgiji, Nizozemski, Švici, Romuniji, Bolgariji, Grčiji, Turčiji in Madžarski. Tudi naša država se ni mogla izogniti tem izrednim izdatkom. Zato je finančni minister v svojem govoru 31. julija naš proračun po pravici imenoval vojni proračun, če tudi naša država ni v vojni. Davčna povečanja so potrebna ne samo tako dolgo, dokler bo trajala vojna. Šele takrat, ko se bomo približevali koncu vojne in bomo stali pred prehodom v mirovno gospodarstvo, bo postalo očito, kako strahotno velik račun bo predložila vojna Evropi. Narodi bodo morali ta račun plačati. Takrat bodo narasle skrbi, kako najti za vse te ogromne izdatke potrebno kritje.

Koliko in kje povišan?

Če spojimo dvanajstine za minile štiri mesece (april—julij), ki so že potekle, z dvanajstinami za bodočih osem mesecev, dobimo sliko celotnega proračuna za leto 1940/41. Ta slika kaže, da ta proračun znaša 14 milijard 708 milijonov dinarjev, medtem ko je proračun za leto 1939/40 znašal 12 milijard 327 milijonov dinarjev; povišanje torej znaša 2 milijardi 380 milijonov dinarjev. Od tega

celotnega povišanja odpade na povečanje izdatkov v prvih štirih dvanajstinah 810 milijonov, na povečanje v nadaljnjih osmih dvanajstinah pa 1570 milijonov. Od celotnega proračuna odpade na kredite vrhovne državne uprave 1%, na pokojnine in invalidske podpore 8,9%, na državne dolgove 10,4%, na pravosodno ministrstvo 2,7%, na prosvetno ministrstvo 5,7%, na zunanje ministrstvo 1,9%, na notranje ministrstvo 3,8%, na finančno ministrstvo 6,5%, na vojsko in mornarico 26%, na gradbeno ministrstvo 1,8%, na prometno ministrstvo 22,6%, na pošto, brzojav in telefon 3,8%, na kmetijsko ministrstvo 0,9%, na ministrstvo za trgovino in industrijo 0,3%, na ministrstvo za gozdove in rudnike 1,8%, na ministrstvo za socialno politiko in narodno zdravje 1,4%, na ministrstvo za telesno vzgojo 0,2% in na proračunske rezervne kredite za 0,3%.

V posameznih panogah znaša povišanje v primeri s proračunom za leto 1939/40 toliko: pri pokojninah in invalidninah 25%, pravosodno ministrstvo 8,9%, prosvetno 13%, zunanje 13,7%, notranje 9,6%, vojska in mornarica 32,2%, kar se nanaša na izredne potrebe v sedanjem času, gradbeno 20,3%, prometno 12,8%, za pošto in brzojav 19,2%, kmetijsko 20,9%, trgovinsko 11,3%, za gozdove in rudnike 1,5%, za telesno vzgojo 51,3%.

Odkod kritje?

Novi davki ne bodo vpeljani. Izdatki se bodo krili iz davkov, ki so bili že lansko leto povišani. To povišanje bo prišlo do izraza šele v sedanjem proračunskem letu. Predviden je večji donos neposrednih davkov v višini 970 milijonov dinarjev. Od tega odpade na zemljano 80 milijonov din, na zgradarino 30, pridobnino 240, družbeni davek 100, prometni in luksuzni davek 340, posebni prispevek za sklad narodne obrambe 180 milijonov dinarjev. Predvideno je nadalje povečanje dohodkov od trošarin v višini 250, taks 170, carin 220, monopolov 300, od državnega gospodarstva 471 milijonov dinarjev. Skupno poviša-

nje proračunskih dohodkov znaša 2 milijardi 381 milijonov dinarjev. S tem je povišanje izdatkov krito. Da more finančni minister uravnilno vplivati na potrebno ravnotežje med dohodki in izdatki, si je s finančnim zakonom prilastil pravico, da določa, ali se smejo materialni (gmotni) izdatki v posameznih ministrstvih izrabiti v celoti. Do višine 80% je to dovoljeno, o zadnjih 20% pa odloča finančni minister.

Izredne doklade državnim nameščencem in upokojujencem

V zvezi z dvanajstinami je bila izdana uredba o tej izredni dokladi. Po uredbi bodo znašali dejanski izdatki 700 milijonov, za katere bomo našli pokritje s prihranki. Izredne doklade niso velike. Od njih so izključeni vsi državni uslužbenci od četrte skupine navzgor, dobivali pa jih bodo vsi državni uslužbenci do vključno pete skupine. Izredne doklade so namenjene delavcem, nižjim in srednjim vrstam državnih uslužbencev. Za vsakega otroka bodo dobivali po 50 din mesečno izredne doklade, kar znaša skupno 285 milijonov. Izredne doklade za posamezne uslužbenke bodo znašale 100 do 200 din; srednji in najnižji, ki jih je največje število, dobe več, višje vrste pa manj.

Za povzdigo domače proizvodnje

Finančni minister je hkrati napovedal nove ukrepe vlade za povzdigo domačega gospodarstva, ki ga je treba postaviti na novo podlago. Za to so potrebna sredstva, za katera pa ne bo skrbela le vlada, temveč ves narod, nekateri več, drugi manj, oni, ki nimajo nič, pa nič. Mi smo država, ki ima dovolj delovne sile, ki išče dela, pa nima posla. Mi imamo dovolj surovin, toda nismo še podvzeli vsega, kar je možno, da bi zaposlili naše delavstvo, ker so nam manjkali krediti. Vlada je globoko prepričana, da ne smemo več izgovarjati se s predpostavko »nema kredita«, ker to pomeni siromaštvo duha za one, ki upravljajo in branijo državo.

Ivan Dolinšek:

Resna beseda — resnim ljudem — v resnih časih

Danes o pravih drevesnicah ni več govora, imamo le še razvaline drevesnic. Zasebne drevesnice morajo vzgojo usmeriti po prejemkih in skopariti tam, kjer se čela škoda, in prodajati celo drevje, ki ni za prodajo. Ker so drevesnice temelj sadjarstvu, mora biti majava vsa zgradba, ker je temelj slab. In res danes tudi večina mlajših nasadov predstavlja razvaline sadjarstva, ker delovanje v dosežani smeri ni pospeševanje, marveč je to le pravo pobijanje sadjarstva. O poštenem drevesničarstvu ni več govora, vsi se lovimo za postranskimi zaslužki, napredek je povsem nemogoč, pod kritiko so vse drevesnice, javne in privatne, in dobrega sadnega naraščaja ni več dobiti. Polom preti na vsej črti kljub dežju naredb in navodil, predpisov in kontrol, ki so na videz prav lepi, v resnici pa ni z njimi nič.

Kje je vzrok?

Naš gospodarski organizem boleha. Industrija, zaščitena po isoki uvozni carini, proizvaja marsikaj, toda predrago in s tem obremenjuje kmetov proračun, dočim se zamorejo kmeti pridelki spečati v normalnih časih v zamejstvo le s pomočjo nagrad za izvoz. Oblast pozna to stanje in skuša blažiti z raznimi ukrepi v obliki zaščit in podobno. Vse to so, žal, le injekcije bolnemu organizmu, zlasti z ozirom na to, da imajo prevelik vpliv organizacije meščanstva, ki si celo dovolijo

na kmetov naslov izreči in zapisati očitke o nazadnjaštvu, nemorali, pijančevanju, nehygieni itd., čeprav so one na tem stanju sokrive. Radi neravnotežja prehaja kmečka zemlja bolj in bolj v roke nekmečkih ljudi, ki so si radi omenjenega neravnotežja znali pridobiti precejšnje premoženje v kratkem času in kupujejo kmečka zemljišča, ne morda v cilju, da bi zemljo sami obdelovali, marveč ker slutijo, da bi znalo takšno nenaravno stanje nekoč voditi do gospodarskega razsula in menijo, da bo njihov denar v zemljiščih najbolj varno naložen.

Kmetu je treba pomagati, ker je siromašen!

Meščanstvo ni nikoli v zadregi za izgovor, kadar je treba ščititi njegove pravice, čeprav to v živo reže in rahlja položaj kmeta. Celo pri zajcu se sklicujejo na ogromen gospodarski pomen lova te škodljive golazni. Posmeh v vsem je, da kažejo naši gospodarstveniki izredno skrb za kmeta, kadar gre za malenkosti, kjer se da le malo pomagati. Tako je nastalo pravilo, da je treba kmetu preskrbeti poceni sadni naraščaj, ker je kmet siromašen. To je vsekakor pravilno, skrajno nepravilno je le način, po katerem se to dela, in mu zaman iščemo podobnega po božjem svetu. Kmečki sadjarji v Sloveniji potrebujejo letno okrog 100.000 sadnih dreves. Približno toliko še posadijo nekmetje, lastniki kmečke

zemlje, in meščani po svojih vrtiljih. Izdatek za sadni naraščaj pri kmetu je torej razmeroma majhen in ni mnogo pomagano s poceni sadnim naraščajem, ki se vzgoji v javnih drevesnicah s pomočjo podpor iz za kmeta določenih proračunov. Najbolj žalostno je pa dejstvo, da vsaj 75% v javnih drevesnicah s pomočjo podpor vzgojenega drevja pride v roke podpore nepotrebnim lastnikom kmečke zemlje, ki so navadno bolj gibčni, dočim pride pravi in podpore potrebni kmet navadno vselej prepozno.

Javne drevesnice (banovinske, okrajne in druge) vržejo na trg letno večje ali manjše število drevesc po nizki ceni, ki je mogoča le radi prispevka iz banovinskega proračuna za kmetijstvo, dočim so dejanski stroški odgoje mnogo višji, brez vpoštevanja osnovnih stroškov in brez plač uradništvu in poduradništvu, ki gre v breme osebnega banovinskega proračuna. Zasebnim drevesnicam, kadar pridejo v poštev za javne dobave, se pa predpišejo nižje cene kot obstojajo v javnih drevesnicah, čeprav ne prejme zasebnik nobenih prispevkov, razen tega mora skrbeti za prodajo in drugo, kar vse gre pri javnih drevesnicah uradnim potom. Ni še najhujši ta neposredni pritisk, najbolj nas prizadene posredni pritisk, ker smo z ozirom na cene v javnih drevesnicah deležni nelepih očitkov dobičkarstva, odiranja itd. Še letos mi je neki veletrgovec